

JACOB ABBOTT / PETER VELIKI

Jacob Abbott

PETER VELIKI

Življenjepis Petra Velikega

STELLA
2015

Naslov izvirnika:

Peter the Great by Jacob Abbott

© za slovensko izdajo: založba Stella 2015 - Vse pravice pridržane.

Založnik:

STELLA, založništvo in prevajanje

Šmarješke Toplice 141, 8220 Šmarješke Toplice,

Tel. 07 307 39 40

Odgovorni urednik: Robert Pokorny

Ilustracije: Jacob Abbott

Prevod: Jasmina Hercog

Lektura: Barbara Jeran

Oblikovanje ovitka in prelom: Nadja Pokorny

Naklada: tiskano po naročilu

Tisk in distribucija: STELLA, Šmarješke Toplice,

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

929Peter Veliki, ruski car
94(47)"16/17"

ABBOTT, Jacob, 1803-1879

Peter Velik: življenjepis Petra Velikega / [besedilo, ilustracije] Jacob Abbott ; [prevod Jasmina Hercog]. - Šmarješke Toplice: Stella, 2015

Prevod dela: Peter the Great

ISBN 978-961-246-538-4 (trda vezava)

ISBN 978-961-246-539-1 (broš.)

279063552

KAZALO

PRINCESA SOFIJA	8
PRINCESIN PROPAD	16
PETROVO OTROŠTVO IN MLADOST	27
LE FORT IN MENZIKOFF	31
ZAČETEK VLADAVINE	42
CARJEVO POPOTOVANJE	50
ZAKLJUČEK POTOVANJA	61
UPOR	68
REFORME	75
BITKA PRI NARVI	84
GRADITEV ST. PETERBURGA	89
UPOR MAZEPPE	98
BITKA NA PULTOWI	103
CARICA KATARINA	112
PRINC ALEKSEJ	121
ALEKSEJEV BEG	132
SOJENJE	138
ALEKSEJEVA OBSODBA IN SMRT	144
ZAKLJUČEK	155

Peter Veliki

PREDGOVOR

Redki so tisti, ki še niso slišali za sloves Petra Velikega, ki je bil po splošnem mnenju utemeljitelj ruske civilizacije. A med mladimi je veliki moskovski vladar slaven predvsem zato, ker se je osebno podal v Holandijo, v prizadevanjih, da bi svoje ljudstvo seznanil z industrijsko proizvodnjo ter se sam naučil umetnosti in skrivnosti ladjedelništva, in pa zato, ker je v ladjedelnici tudi fizično delal. Majhna delavnica, kjer se je Peter učil te praktične vede, še vedno stoji v Saardamu, ladjedelniškem mestecu nedaleč od Amsterdama. Hiša je lesena in že precej načeta, da pa bi preprečili njen nadaljnji propad, so jo obzidali z opečnato stavbo. Letno jo obiše veliko število radovednih popotnikov.

Že omenjeni dogodek nam daje slutiti, da je bilo Petrovo življenje zgodba, ki je zelo zanimiva in poučna za vse.

PRINCESA SOFIJA

1676–1684

Okoliščine, v katerih se je Peter Veliki povzpел na prestol, se berejo kot nenavadna – lahko bi celo rekli romantična – zgodba.

Petrovi
starši

Njegovemu očetu, ki je kot car Rusije vladal od leta 1645 do 1676, je bilo ime Aleksej Mihajlovič. Car se je dvakrat oženil. S prvo ženo je imel dva sina po imenu Fjodor in Ivan ter štiri hčere. Hčeram je bilo ime Sofija, Katarina, Marija in Sediasa. Z drugo ženo je imel dva otroka – sina in hči. Sinu je bilo ime Peter, hčeri pa Natalija Aleksovna. Od vseh njegovih otrok bomo imeli v tej zgodbi največ opraviti z najstarejšima sinovoma, Fjodorom in Ivanom ter s hčerjo Sofijo, ki jih je imel s prvo ženo ter s Petrom, najstarejšim sinom iz drugega zakona, ki je tudi junak naše pripovedi. Ime njegove druge žene, Petrove matere, je bilo Natalija.

Dvojna
poroka
njegovega
očeta

Očetova
smrt

Seveda je ob očetovi smrti prestol nasledil Fjodor. Naslednji v vrsti za prestol je bil Ivan; takoj za njim pa Peter, sin druge žene, kajti po starodavnih zakonih in običajih moskovske monarhije so bile hčere izvzete iz nasledstva. Hčere pa niso bile samo brez vsakršnih možnosti za nasledstvo, v veljavi so bili tudi posebni ukrepi, ki so jim onemogočali rojevanje otrok, ki bi se lahko potegovali za prestol. Poročiti se niso smele, da pa ne bi kršile tega pravila, so jih še pred starostjo, ko bi bile godne za možitev, poslali v samostan, kjer so ostale zaprte do smrti. Seveda so bili samostani, v katerih so princese stanovale, bogato in čudovito opremljeni, članice kraljeve družine pa so znotraj zidov uživale največje udobje in luksuz, kar jim ga je bilo mogoče zagotoviti; s tem naj bi jih potolažili, da so se bile prisiljene za vse večne čase odreči užitkom ljubezni in sladkostim družinskega življenja.

Princese

Usoda je hotela, da sta bila tako Fjodor kot Ivan šibka in bolehnata otroka, medtem ko je bil Peter krepak in močan. Toda zakon o nasledstvu je bil neizprosno, tako da je po Aleksejevi smrti na prestol sedel Fjodor. A četudi bi bilo mogoče takrat izbirati med Aleksejevimi sinovi, je bil Peter mnogo premlad za vladarja, kajti ob očetovi smrti je bil star približno štiri leta. Rodil se je leta 1672, oče pa mu je umrl leta 1676.

Fjodor in Ivan

Fjodor je bil takrat star šestnajst let. Seveda zaradi mladosti in slabega zdravja ni mogel aktivno sodelovati v administraciji in vladanju, zato je bil prisiljen predati vso oblast v roke svetovalcem in državnim ministrom, ki so se z zadevami ukvarjali po lastni presoji, čeprav so vedno delovali v Fjodorjevem imenu.

Zelo veliko je bilo ambicioznih ljudi, ki so si želeli pridobiti del moči, ki jo je mladi car prepustil svojim podrejenim; in med njimi je bila morda najbolj ambiciozna princesa Sofija, Fjodorjeva sestra, ki je bila takrat zaprta v samostanu, kot so velevali zakoni in pravila carskega protokola. V svojem zatočišču se je zelo slabo počutila in si je močno želela oditi na prostost. Menila je, da bi lahko odigrala pomembno vlogo v upravljanju javnih zadev, zato je oblastem večkrat naslovila prošnjo, naj ji dovolijo oditi v palačo in skrbeti za bolnega brata. Po določenem času so njeni prošnji ugodili in Sofija se je vrnila na dvor. Tu se je posvetila skrbi za brata z izjemno predanostjo, nenehno je bdela ob njegovi postelji in nikomur ni dovolila, da bi ga namesto nje negoval ali mu dajal zdravila. S svojo navidez nesebično sestrsko ljubeznijo ni osvojila le njegovo sree, temveč tudi srea vsega dvornega plemstva.

Sofijin nemir v samostanu

Njena prošnja

Njeni verjetni razlogi

Nikakor ni nemogoče, da je bila Sofija sprva nesebična in iskrena v svoji želji, da bi skrbela za brata ter mu lajšala trpljenje in ga tolažila. Vendar je bilo tako le na začetku, nato pa je postala tako priljubljena in vplivna, da se je uvrstila med najpomembnejše osebnosti na dvoru. Bila je zelo nadarjena in izobražena mladenka, poleg tega pa je bila po značaju zelo močna in trdna. Kljub temu je bilo njeno vedenje zelo prijetno in prijazno; ko so velikaši carstva prihajali v bolniško sobo k njenemu bratu na obisk, se je znala pogovarjati tako vljudno in prikupno, da so bili vsi očarani nad njenim značajem.

Njen uspeh

Obenem si je pridobila zelo velik vpliv nad samim Fjodorjem, kar je v očeh dvorjanov še povečalo njeno pomembnost. Vsi so se pričeli zavedati, da če so želeli od carja dobiti kakršnokoli uslugo, je bilo bistveno predvsem, da je

Njen vse večji vpliv

bila princesa na njihovi strani. Ugotovili so, da njen vpliv hitro in nezadržno raste, zato so si vsi prizadevali, da bi postali njeni najstarejši in najbolj predani prijatelji. Tekmovali so med seboj, kdo jo bo bolj povelečeval.

Zadeve so na ta način uspešno potekale kar nekaj časa; a kot je bilo za pričakovati, je počasi začelo prihajati do sumničenj in ljubosumja. Oblikovali so se zametki skupine, ki je princesi nasprotovala. Tvorili so jo predvsem stari plemiči carstva, glave velikih družin, ki so bile vajene imeti v rokah oblast države. Ti ljudje so bili seveda ljubosumni na vpliv, ki si ga je princesa počasi pridobivala, zato so pričeli spletkariti, da bi jo tako ali drugače obrzdali in nadzorovali.

Ljubosumje

Poleg plemstva pa je bil v tistem času še en zelo pomemben dejavnik na carskem dvoru, in sicer vojska. V vseh despotskih vladavinah mora imeti vladar pod svojim poveljstvom močno vojaško silo, ki ga bo držala na prestolu; obenem pa mora biti ta sila kar najbolj ločena in neodvisna od ljudstva. V takratni Rusiji je vojska štela ogromno število vojakov, ki so bili pod poveljstvom carja in so igrali vlogo carjeve garde. Te čete so se imenovali 'Strelitz', da pa ne bi brez potrebe obremenjevali tega besedila s tujkami, jim bomo preprosto rekli 'garda'.

Izbiranje strani

Carska garda

Seveda pa so takšne čete, ki jih je despotska dinastija ustanovila in organizirala predvsem zato, bi da vladarja branile pred podložniki, postale sčasoma zelo pomemben element moči v državi. Častniki so tvorili poseben razred, ločen od plemstva in ljubosumen nanj; takšno stanje stvari je pogosto pripeljalo do zelo resnih sporov in uporov. Garda se je večasih izkazala kot premočna za dinastijo, ki jo je ustvarila in je iz svojih častnikov naredila prave vladarje v deželi. Ko pride do takšnih okoliščin, se novi vladavini reče vojaški despotizem, kar se je zgodilo v dneh rimskega cesarstva. Vojska, ki jo je prvotno ustanovila legalna oblast države in ki ji je bila strogo podrejena, je na koncu postala premočna, da bi jo bilo mogoče še naprej nadzorovati. Svoje generale je večkrat zaporedoma razglasila za cesarje ter s tem povsem spremenila ureditev republike, čeprav jo je na začetku prav ta organizirala in vzdrževala.

Sofija in vojaki

Vojaška sila je imela v našem primeru v Moskvi veliko moč in vpliv. Princesa Sofija, ki je vedela, kako pomembno je imeti to silo na svoji strani, je veliko pozornost namenila častnikom in je storila vse, kar je bilo v njeni moči, da bi povečala svojo priljubljenost med vojaki. Uspelo ji je pridobiti naklonjenost garde, kar pa je pri številnih starih plemičih

Njen značaj in vpliv